

ЧАСТИНА 1

1 .

Той камінь уваги не привертав.

І для цього були поважні причини. Непоказний такий камінь, один з мільйонів уламків скельної породи та криги, що пливають параболічною орбітою давно мертвої комети з коротким періодом обертання, він мав вигляд будь-якої іншої брили, котра становила убивчу міць колись небезпечної комети. Той уламок був ані більший, ані менший за інші, й за класифікаційною шкалою його годі відрізнити від інших. Якби його якимось чином засікла планетарна система оборони, — а така ймовірність наближалася до нуля, — то поверхневий аналіз показав би, що камінь складається зі силікату та домішки залізної руди. Тобто, камінь як камінь, навіть недостатньо великий, щоб відчутно нашкодити.

Але то було чистої води теоретизування, оскільки планета, траєкторія котрої тепер перетнулася з цим та кількома тисячами інших уламків, не мала глобальної системи оборони. Проте планета мала гравітаційний колодязь, в який потрапив цей камінь, разом з багатьма своїми побратимами. Гуртом вони створили метеоритний дощ, що траплявся при кожному оберті планети, коли та перетинала орбіту комети. Однак на поверхні цієї нестерпно холодної планети не було жодної розумної істоти, щоби зацінити красивезні спалахи та смужки, які залишали ці уламки матерії, згораючи в атмосфері при нагріванні до височезних температур від тертя.

Переважна кількість цих новостворених метеорів випарувалася в атмосфері, а їхня складова речовина під час яскравого падіння перетворилася зі стану твердого дискретного тіла на довгий розпливчастий слід з мікроскопічних часток, що залишатимуться в атмосфері невизначений час, допоки не перетворяться на ядра водяних краплин і разом із масою

води не пролляються на землю у вигляді дощу (або, зважаючи на клімат планети, у вигляді снігу).

Однак маса цього каменя стала його перевагою. Тиском, що посилювався, зривало поверхневі пласти, механічне напруження від проходження крізь щільні шари атмосфери виявило дефекти та слабкості структури і доклало туди максимальних зусиль. Частки відскубувалися, на мить яскраво спалахували, і їх одразу ж поглинало небо. Незважаючи на таку руйнівну роботу, наприкінці подорожі крізь атмосферу брила все ще мала достатньо маси, щоби з силою влупитись у кам'янисту поверхню планети, з якої буйні вітри геть поздували весь лід та сніг.

Від удару брила випарувалася разом із певною ділянкою земної кори, утворивши невеличкий кратер. Кам'яниста поверхня, що простягалася в усі боки, куди не кинь оком, а також тягнулася в глиб планети, задзеленькала, немов дзвони, ось тільки гармоніки того дзвону звучали кількома октавами нижче порога чутності більшості відомих розумних форм життя.

Земля здригнулася.

На відстані, у товщі поверхні планети хтось нарешті помітив той камінь.

— Землетрус, — мовила Шаран, не відриваючи очей від монітора.

За кілька секунд — новий поштовх.

— Землетрус, — повторила Шаран.

Кайнен відірвався від монітора і поглянув на свою асистентку:

— Скільки ти збираєшся це повторювати? — спитав.

— Просто тримаю вас у курсі, — відповіла Шаран.

— Ціную твою турботу, — зауважив Кайнен, — але насправді нема потреби проголошувати це кожного божого разу. Я вчений, що не кажи, і розумію, що коли земля здригається, це означає землетрус. Перше зауваження було більш-менш доречним. А на п'ятий-шостий раз починає набридати.

Ґрунт здригнувся знову.

— Землетрус, — промовила Шаран. — Уже сьомий. — До речі, ви не спеціаліст із тектоніки. Ця царина — за межами вашої компетенції. — Незважаючи на те, що Шаран проказала це зі звичайною для неї незворушністю, сарказм у голосі важко було не зауважити.

Якби Кайнен не став зі своєю асистенткою, то, ймовірно, відчув би роздратування. А так він дозволив собі лише висловити помірну поблажливість.

— Щось не пригадую, аби ти була спецом з тектоніки...

— Це просто хобі, — відповіла Шаран.

Кайнен розкрив рота, щоб відреагувати, але цього моменту земля різко здибилась і з усієї сили накинута на нього. Кайнену знадобилася ціла мить, аби усвідомити, що то не підлога напала на нього, а він раптом упав на неї і навмання розтягнувся там з добрячою половиною речей, які раніше стояли на його робочому місці. Стілець перекинувся і лежав праворуч, усе ще гойдаючись після падіння.

Кайнен поглянув у бік Шаран, яка більше не дивилася в монітор, частково через те, що той, розбитий ущент, валявся поблизу на підлозі.

— Що то було? — спитав Кайнен.

— Землетрус? — з надією в голосі припустила Шаран і різко зойкнула, бо того моменту лабораторія енергійно затрусилась. Освітлювальні й акустичні панелі посипалися зі стелі, а Кайнен і Шаран поспіхом залізли під столи. Приміщення довкола вибухнуло, поки вони, зіщулившись, тремтіли у своїх ненадійних схованках.

Нарешті поштовхи припинилися. Кайнен у блимкітливому світлі уцілілих панелей роздивився навкруги і побачив, що більшість обладнання розкидана по підлозі, зокрема те, що було на стелі та стінах. Зазвичай лабораторію заповнювали науковці та помічники Кайнена, але тепер тут працювали тільки він і Шаран — вони затрималися допізна, щоб завершити експеримент. Решта персоналу давно відпочивали у бараках на базі й, напевне, бачили не перший сон. Що ж, тепер вони точно прокинулися.

Із проходу, що вів до лабораторії, долинуло високе пронизливе верещання.

— Ви це чуєте? — запитала Шаран.

Кайнен стверджувально кивнув:

— Це сирена бойової тривоги.

— Отже, на нас напали? — уточнила Шаран. — Я вважала, база захищена.

— Так і є, — відповів Кайнен. — Чи принаймні було. Мала бути захищена.

— Бачу, робота виконана титанічна, — уїдливо мовила Шаран.

Це було вже занадто.

— Слухай, Шаран, — роздратовано гаркнув Кайнен, — далеко не все можна передбачити.

— Вибачте, — мовила Шаран, відчувши у голосі шефа роздратування.

Кайнен хмикнув, вибрався з-під столу і почвалав до перекинутої шафи.

— Хутчіш, допоможи краще, — кинув асистентці. Удвох їм удалося поставити шафу так, що можна було відчинити замкнуті дверцята. Всередині були бластерний пістолет і картридж з набоями.

— Де ви його роздобули? — поцікавилася Шаран.

— Ми ж типу на військовій базі, — пояснив Кайнен. — Тут повно зброї. У мене два таких — один тут, інший — у бараці. Я так і знав, що вони можуть стати у пригоді, якщо трапиться щось подібне.

— Але ми не військові, — відказала Шаран.

— Упевнений, це матиме колосальне значення для нападників, — буркнув Кайнен і простягнув пістолет дівчині. — Тримай.

— Ні, я його не візьму, — відсахнулася Шаран. — Я ніколи не стріляла. Залиште собі.

— Переконана? — уточнив Кайнен.

— На всі сто. Як почну стріляти, ще прострелю собі ногу.

— Гаразд, — погодився Кайнен. Устроївши в патронник обойму з боекомплект, засунув пістолет у кишеню. — Треба дістатися бараків. Увесь народ там. Якщо насправді щось трапилося, краще бути разом.

Шаран мовчки погодилася. Притаманне їй саркастичне ставлення до будь-яких подій цілком випарувалося, вона виглядала виснаженою і наляканою. Кайнен підбадьорливо пригорнув її.

— Годі, Шаран, — мовив. — Усе нормально. Давай просто дійдемо до бараків.

Вони удвох почали пробиратися захарашеним коридором, як раптом почули, що грюкнули двері, котрі вели на нижчий рівень. Кайнен напружив зір і крізь куряву розгледів у сутінках дві величезні постаті. Він позадкував назад до лабораторії, а Шаран, якій така думка саянула трохи раніше, ніж шефу, була вже біля дверей. Інший спосіб залишити поверх — скористатися ліфтом, але той аж за сходовою кліткою. Вони опинились у пастці. Задкуючи, Кайнен поплескав по кишені піджака; досвіду поводження зі зброєю у нього було не більше, як у Шаран, і він зовсім не був упевнений, що зможе влучити хоча б в одну мішень, тим паче у дві, кожна з яких напевне була професійним воїном.

— Адміністраторе Кайнен... — мовила одна фігура.

— Що таке? — мимоволі обізвася Кайнен й одразу пожалкував, що видав своє місцеперебування.

— Адміністраторе Кайнен, — повторила фігура, — нас надіслали забрати вас. Тут небезпечно. — Фігура наблизилася до залишків світлової панелі й перетворилася на Атен Рандта, одного з командирів бази. Кайнен упізнав його за клановими знаками розрізнення на панцирі та орденами. Атен Рандт був з *енешанів*, і Кайнен, навіть після довготривалого перебування на базі, все ще ніяковів через те, що так і не навчився їх розрізняти.

— Хто нас атакує? — спитав Кайнен. — І як вони взагалі знайшли нашу базу?

— Ми досі не розуміємо, хто на нас напав і з якою метою, — відповів Атен Рандт.

Потріскування щелеп перекладав зрозумілою мовою невеличкий пристрій, що висів у нього на шиї. Атен Рандт розумів Кайнена і без перекладача, а ось той його — ні.

— Бомбардування розпочалося з орбіти, і лише кілька хвилин тому нам удалося виявити літальний апарат нападників.

Атен Рандт рушив у бік Кайнена, і той мусив докласти зусиль, щоби приборкати тремтіння. Незважаючи на час, проведений разом, а також порівняно добрі робочі стосунки, представники раси велетенських комах неабияк його нервували.

— Адміністраторе Кайнен, ми не можемо допустити, щоби вас знайшли. Маємо вивести вас, перш ніж базу захоплять.

— Гаразд, — мовив Кайнен і подав Шаран знак іти за ним.

— Не вона, — заперечив Атен Рандт. — Тільки ви.

Кайнен зупинився:

— Шаран — моя асистентка. Вона мені потрібна.

Базу затрусило від нового удару. Кайнена відкинуло до стіни, він упав на підлогу. Встиг помітити, що ані Атен Рандт, ані інший солдат-енешанин навіть з місця не рушили.

— Адміністраторе, зараз недоречний час для суперечок, — мовив Атен Рандт, і механічний пристрій надав перекладу трохи саркастичного забарвлення, що мовець у свою репліку, можливо, і не вклав.

Кайнен почав знову сперечатись, але Шаран м'яко узяла його за руку.

— Кайнене, він має слухність. Вам треба забиратися звідси. Залишатися тут погано для будь-кого з нас. Але якщо схоплять тебе, це стане катастрофою.

— Я не залишу тебе, — вперто повторив Кайнен.

— Кайнене, — мовила дівчина, вказуючи на Атена Рандта, який незворушно стояв перед ними, — він — військовий офіцер найвищого рангу. Нашу базу атакують. Його не надіслали би з дрібязковим дорученням. До того ж зараз насправді не час для суперечок. Іди. Я знайду шлях до бараків. Ми тут давно. Я знаю, як туди дістатися.

Кайнен прискіпливо поглянув на Шаран, а потім указав пальцем на солдата-енешанина за спиною Атена Рандта:

— Ти супроводиш її до бараків.

— Мені він потрібний, адміністраторе! — обурено заявив Атен Рандт.

— Зі мною ви й самі упораєтеся, — категорично заявив Кайнен. — Якщо дівчина не отримає від вас супроводу, її супроводжуватиму я.

Атен Рандт прикрив перекладача й підкликав солдата. Вони схилились і тихенько заклацали між собою — хоча це й було зайвим, бо Кайнен не розумів енешанської. Нарешті перемовини закінчилися, солдат відійшов і став поруч із Шаран.

— Він супроводить її до бараків, — сказав Атен Рандт, — але більше жодних дискусій. Ми і так згаяли багато часу. Адміністраторе, йдіть за мною, — і, схопивши Кайнена за руку, потягнув до дверей на сходи.

Кайнен озирнувся — Шаран безстрашно дивилася на велетенського солдата-енешанина. Але образ коханки й асистентки зник, тільки-но Атен Рандт виштовхав його за двері.

— Гей, полегше! — обурився Кайнен.

— Тихіше! — прошипів Атен Рандт і підштовхнув його до сходів. Вони почали підніматися, при цьому енешанин на непропорційно коротких та хирлявих нижніх відростках не відставав од Кайнена. — Ми витратили чимало часу на розшуки і ще більше — щоби змусити вас рухатися. Чому ви не в бараці?

— Треба було завершити експеримент, — відповів Кайнен. — Та й інших розваг у нас тут небагато. Куди ми прямуємо?

— Нагору, — пояснив Атен Рандт. — До підземної службової залізниці.

Кайнен зупинився на хвильку й озирнувся на Атена Рандта, який, хоч і стояв на кілька сходинок нижче, був урівень з ним.

— Ця дорога веде до галереї з гідропонікою, — сказав Кайнен. Він, Шаран та інші члени дослідницької команди час від часу навідувалися до тієї велетенської підземної галереї, щоби побути серед зелені; поверхню планети важко було назвати гостинною, якщо, звісно, ви

не шанувальник лютих морозів. Таким чином, оранжерея замінювала їм прогулянки на свіжому повітрі.

— Оранжерея розміщена у природній печері, — мовив Атен Рандт, підштовхуючи Кайнена продовжити рухатися. — За нею тече ізольованим руслом підземна річка, що впадає в підземне озеро. Там ми встановили невеличкий житловий модуль, в якому вас сховаємо.

— Мені про нього ніколи не казали, — зауважив Кайнен.

— Ми і не гадали, що він може насправді знадобитися, — відповів Атен Рандт.

— Мені доведеться туди пливати? — спитав Кайнен.

— У нас там є невеличкий підводний апарат, — пояснив Атен Рандт. — У ньому тіснуватого, але він запрограмований доставити вас до модуля.

— І як довго я маю там залишатися?

— Сподіватимемося, що ненадовго, — відповів Атен Рандт. — А в іншому разі вам доведеться відсиджуватися там дуже довго. Ще два поверхи, адміністраторе.

Подолавши два поверхи, вони зупинилися перед дверима. Кайнен скористався моментом, щоби перевести дух, а Атен Рандт заклацав щелепами в комунікаційний прилад. Звуки бою, що точився кількома поверхами вище, долинали сюди крізь товщу землі та бетонні стіни.

— Ворог підібрався впритул до бази, але ми поки що тримаємо позиції, — пояснив енешанин, віднявши перемовний пристрій. — До нашого рівня супротивник не дістався. Ми все ще можемо переправити вас у безпечне місце. Тримайтеся ближче до мене, адміністраторе. Не відставайте. Розумієте?

— Розумію, — відгукнувся Кайнен.

— Тоді вперед, — мовив Атен Рандт.

Він підняв страхітливу на вигляд зброю, відчинив двері й вийшов до коридору. Коли енешанин рушив, Кайнен помітив, як його нижні кінцівки подовшали, коли з-під панцира висунулося додаткове зчленування. Такий прискорювальний механізм надавав представникам цієї раси дивовижної швидкості та спритності на полі бою, що сколихнуло в пам'яті Кайнена дитячий жах перед повзучими членистоногими. Переборюючи огиду, він поспішив за комахою, чіпляючись за уламки, якими був заповнений прохід. Однак їхнє просування до невеличкої залізничної станції на дальньому боці рівня було нестерпно повільним.

Коли Кайнен, відсапуючись, наблизився, Атен Рандт оглядав панель керування невеличкого локомотива з відкритим пасажирським відділенням. Він устиг від'їхати локомотив від потяга. — Я наказав вам триматися ближче, — нагадав Кайнену.

— Дехто з нас уже не молодий і не вміє подвоювати довжину ніг, — огризнувся той і, показуючи на локомотив, уточнив: — Ми поїдемо на цій штуценції?

— Було б краще пройтись, — відповів Атен Рандт, і Кайнен відчув, як його ноги болісно замлоли. — Але гадаю, ви не витримаєте усієї дистанції у швидкому темпі, та й часу в нас мало. Доведеться ризикнути і скористатися цим. Заліжайте.

Кайнен з полегшенням забрався в пасажирське відділення, яке виявилось просторим, розрахованим на двох енешан. Атен Рандт запустив двигун і розігнав локомотив до максимуму, що приблизно удвічі перевищував спринтерську енешанську швидкість, — це здавалося страшенно ризикованим у вузькому тунелі, — а тоді повернувся й, піднявши зброю, почав пильно вдивлятися в тунель у пошуку мішеней.

— Що станеться, якщо базу захоплять? — спитав Кайнен.

— У житловому модулі ви в безпеці.

— Так, але якщо базу захоплять, хто за мною прийде? — допитався Кайнен. — Я ж не сидітиму там вічно. До того ж, не знаю, як мені повернутися. І не важливо, як добре ви той модуль підготували, рано чи пізно припаси закінчатся. Я вже не кажу про повітря.

— Модуль обладнано пристроєм видобування кисню з води, — відказав Атен Рандт. — Смерть від задухи вам не загрожує.

— Чудово. А смерть від голоду?

— Озеро має стік, — почав енешанин, і саме цього моменту локомотив раптово здригнувся й зійшов з рейок. Гуркіт тунелю, склепіння якого обвалилося, заглушив усі інші звуки. Кайнен із Атеном Рандтом, викинуті з пасажирського відділення, опинились у повітрі, але політ тривав недовго і закінчився в темній куряві.

Через якийсь час Кайнен прийшов до тям. Його посмикував Атен Рандт.

— Отямтеся, адміністраторе, — казав той.

— Нічого не бачу, — пробурмотів Кайнен. Замість відповіді, енешанин увімкнув ліхтарик на зброї.

— Дякую, — мовив Кайнен.

— З вами усе гаразд? — запитав Атен Рандт.

— Усе нормально, — відмахнувся Кайнен і поцікавився: — Якщо можна, я би хотів дожити цей день без подальших ексцесів.

Енешанин клацнув на знак згоди і відвів промінь ліхтарика, щоб роздивитися завал. Кайнен почав підійматись, але перечепився за уламок.

Атен Рандт махнув ліхтарем у бік Кайнена:

— Адміністраторе, вам краще не рухатися, — сказав. — Так безпечніше. — Світло впало на рейки. — Вони можуть бути під напругою.

І промінь ліхтарика забігав по арочних стінах в'язниці, на яку раптово перетворився тунель. Випадково чи умисно, але бомбардування зачепило залізничну колію, наглухо закоркувавши усередині Кайнена з Атеном Рандтом. У завалі не було й натяку на прохід. Тож у Кайнена знову сяйнула думка, що задуха перетворилася на реальну загрозу. Енешанин вивчав стіни пастки, в якій вони опинилися, раз у раз випробуючи комунікаційний пристрій, що, здавалося, вийшов з ладу. Кайнен увівся на землю, намагаючись дихати неглибоко.

Через деякий час Атен Рандт припинив обстеження й вимкнув ліхтарик, зануривши їх обох у повну темряву, але раптом завмер і знов увімкнув світло, спрямувавши ліхтар на найближчу до них купу уламків.

— Що таке? — стрепенувся Кайнен.

— Тихіше, — застеріг Атен Рандт, наближаючись до завалу, немов намагаючись щось розчутити. За кілька секунд Кайнен теж почув: гомін голосів, але не своїх — чужих. За мить пролунали вибухи. Хто би не перебував по той бік завалу, вони пробували пробитися.

Атен Рандт поспіхом відскочив од купи уламків і з пістолетом у руці наблизився до Кайнена, тримаючи того в колі світла.

— Вибачте, адміністраторе, — мовив енешанин, і тут до Кайнена дійшло: наказ щодо убезпечення, напевно, на цьому й закінчувався. Чисто інстинктивно Кайнен смикнувся вбік од променя світла, і куля, призначена пробити груди, поцілила в руку, відкинувши його на землю. Кайнен із трудом підвівся на коліна і побачив, що дивиться на свою тінь. Ліхтарик Атена Рандта світив у спину.

— Зачекайте, — звернувся Кайнен до тіні. — Не в спину. Я розумію, що ви маєте це зробити. Тільки не в спину. Будь ласка.

Тиша, що на мить запала, розірвалася черговим вибухом за тим самим завалом.

— Поверніться, адміністраторе, — звелів Атен Рандт.

Кайнен повільно повернувся, обдираючи коліна до крові об бите каміння, засунув руки в кишені одягу, немов ті були кайданками.